

Paasivuori y. m.: Ehdotus laiksi sotaan syyllisten rankaisemisesta.

Eduskunnalle.

Hallitus on elokuun 21 päivänä 1945 jättänyt eduskunnalle esityksen laiksi sotasyllisten rankaisemisesta. Esityksen mukaan ne henkilöt, jotka hallituksessa ratkaisevalla tavalla ovat vaikuttaneet Suomen liittymiseen sotaan vuonna 1941 Saksan rinnalla yhdistyneitä kansakuntia vastaan tai estäneet sodan aikana rauhan aikaansaamista, olisi tuomittava virka-aseman väärinkäyttämisestä valtakunnan vahingoksi kuritushuoneeseen elinkaudeksi tai määrääjäksi tai vankeuteen. Syytteet käsiteltäisiin erityinen sotasyllisysoikeus. Tämän oikeuden jäsenenä olisi esityksen mukaan 3 lainoppinutta virkatuomaria sekä 12 eduskunnan valitsemaa jäsentä. Syytteen nostamisesta päättäisi valtioneuvosto oikeuskanslerin esityksestä.

Hallituksen esityksessä vedotaan Suomen tasavallan ja Sosialististen Neuvostotasavaltain Liiton sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin Yhtyneiden Kuningaskuntien välillä 19 päivänä syyskuuta 1944 tehdyn välirauhansopimuksen 13 artiklaan. Laki katsotaan täten annetuksi tämän artiklan määräysten täyttämiseksi. Käsitksemme mukaan olisi laissa noudatettava tässä artiklassa annettuja määräyksiä sekä liittoutuneiden valtojen myöhemmin hyväksymiä periaatteita. Mielestämme hallituksen esitys ei kuitenkaan ole sopusoinnussa 13 artiklan eikä liittoutuneiden valtojen elokuun 8 päivänä 1945 sotarikollisten syyttämistä ja rankaisemista koskevan sopimuksen kanssa. Välirauhansopimuksen 13 artiklan mukaan Suomi on sitoutunut yhteistoimintaan liittoutuneiden valtojen kanssa sotarikoksista syytettyjen henkilöiden pidättämiseksi ja tuomitsemiseksi. Mainitussa Lontoon sopimuksessa taas eritellen toisaalta rikokset rauhaa vastaan ja

sotarikokset. Edellisiin luetaan hyökkäyssotien suunnittelu ja käyminen, kun taas sotarikoksiksi määritellään rikokset sodan lakeja vastaan.

Välirauhansopimuksen 13 artiklassa puhutaan ainoastaan viimeainituista rikoksista. Näin ollen ei välirauhansopimuksesta mielestämme saada tukea hallituksen esityksen tapaiselle lakiehdotukselle. Suomen tapauksen suhteen ei ole mitään selvyyttä olemassa siitä, että aikaisemmin esitetty jaoittelu sotasyllisiin ja sotarikollisiin olisi kansainvälisten päätösten mukaan yhdistetty yhdeksi sotarikollisuuskäsitteeksi. Käsitksemme mukaan rikokset rauhaa vastaan olisi alistettava kansainvälisen tuomioistuimen harkittavaksi, koska tämän kysymyksen käsittely ei voi olla maan sisäinen asia, vaan kansainvälinen asia.

Hallitus on kuitenkin ilmoittanut, että se pitää välttämättömänä myös sotasyllisyyskysymyksen käsittelyä maan sisäisenä asiana. Tietämättä hallituksen perusteluja tähän kannanottoonsa katsomme luottamuksesta hallitukseen ja uskoen, että sillä myöhemmin on esitettävänä kyllin vankat perustelut kantansa tueksi, hallituksen linjan olevan tällä kertaa ainoan valinnan mahdollisuuden kysymyksen ratkaisemiseksi. Mielestämme olisi kuitenkin tällekin tielle lähdeittäessä säilytettävä ylimmät oikeusperiaatteet, joista poikkeaminen merkitsee jyrkkää siirtymistä oikeusvaltion pohjalta. Kun otetaan huomioon, että sodan voittajien katsomuksen mukaan — jonka mukaan meidän on tässä asiassa toimittava — Suomi on kaksi kertaa rikkonut rauhan hyökkäämällä Sosialististen Neuvostotasavaltani Liiton kimppuun ja myöhemmin vuonna 1941 yhdistyneitä kansakuntia vastaan, olisi näiden rikosten pohja ja laatu perusteellisesti

selvitettävä. Ottaen huomioon, että Suomi on joutunut kahdesti valtakunnalle onnettomuutta tuottaneisiin sotiin, olisi selvitettävä ja tuomittava ne henkilöt, jotka pohjimmaltaan ovat tähän asian kehitykseen syyllistyneet. Tällöin olisi tutkimukset aloitettava v. 1939 sodan alkuun johtaneista syistä ja v. 1939—40 sodankäynnistä lähtien. Tosin on myönnettävä, että tämä vaihe tuli osaltaan selvitettyksi Moskovan rauhassa v. 1940, mutta tällöin ei ollut selvillä se, että Suomi joutuisi uudelleen sotaan. N. s. talvisota joutuu uuteen valaistukseen muodostuttuaan kiistämättä pohjaksi seuraavalle sodalle.

Esityksemme pääpyrkimyksenä on se, että tässä yhteydessä saadaan selvitettyksi ne henkilöt, jotka ovat olleet syypäitä maamme politiikan onnettomaan kehitykseen. Nämä henkilöt olisi myöskin saatettava asianmukaiseen rangaistukseen, jotta kansamme voisi uudessa tilanteessa ottaa sen suunnan, joka tekee sille mahdolliseksi jatkuvat elämän mahdollisuudet.

Teemme tämän aloitteen tietoisina siitä, että se johtaa sotarikollisten piirin huomattavaan laajennukseen. Kun hallituksen esittämälle linjalle edellämaituista syistä kuitenkin nähtävästi on pakko mennä, on siinäkin säilytettävä edellämaitut oikeus-

periaatteet. Kaikki asioiden kehitykseen todella syyllistyneet on saatettava rangaistukseen, koska emme voi hyväksyä sitä, että syytettyjen ja rangaistujen piiriä rajoitetaan pelkästään poliittisten tarkoitusten mukaisuusnäkökohtien perusteella.

Edellä sanotun perusteella on myöskin selvää, että asioiden selvittely ja ennen kaikkea syytteenpano on annettava puolueettomalle elimelle. Mielestämme esitykseenme olennaisesti liittyy se, että syytteiden nostamista ei saa määrätä valtioneuvosto, jonka kokoonpano jatkuvasti on muutosten alainen ja jonka jäseninä saattaa olla henkilöitä, joita vastaan syyte sotaan syyllisyydestä olisi nostettava. Sen vuoksi ehdotammekin, että syytteenpanosta päättäisi eduskunnan valitsema syyttäjäistö, jonka jäseninä olisi oltava henkilöitä, jotka eivät vastuunalaisessa asemassa ole osallistuneet sotapolitiikkaan ja jotka myöskin valitsisivat syyttäjän syytettä ajamaan. Oikeudenkäynnin on tietenkin oltava julkinen.

Edellä esitetyn perusteella ja viitaten valtiopäiväjärjestyksen 32 §:ään ehdotamme,

että Eduskunta hyväksyisi seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

sotaan syyllisten rankaisemisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä määrättyllä tavalla, säädetään Suomen Tasavallan ja Sosialististen Neuvostotasavaltain Liiton sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin Yhtyneen Kuningaskunnan välillä 19 päivänä syyskuuta 1944 tehdyn välirauhansopimuksen 13 artiklan määräysten täyttämiseksi seuraavaa:

Joka poliittisesti¹ tai sotilaallisesti vastuunalaisella paikalla ollen on ottanut osaa vuonna 1939 Sosialististen Neuvostotasavaltain Liittoa tai vuonna 1941 mainittua valtakuntaa ja Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhtynyttä kuningaskuntaa vastaan käytyjen sotien suunnitteluun, valmisteluun, aloittamiseen ja käyntiin, tuomittakoon valtakuntaa vahingoittavasta toiminnastaan kuritushuoneeseen määräjäksi tai elinkaudeksi taikka vankeuteen.

Mitä hallitusmuodon 47 §:ssä ja eduskunnan oikeudesta tarkastaa valtioneuvoston

jäsenten ja oikeuskanslerin virkatoimen lainmukaisuutta 25 päivänä marraskuuta 1922 annetun lain 7 §:ssä on säädetty, älköön estäkö tuomitsemasta rangaistukseen tasavallan presidenttinä ja valtioneuvoston jäsenenä toiminutta henkilöä 1 momentissa tarkoitettusta teosta.

2 §.

Tässä laissa tarkoitetut syytteet käsittelee erityinen sotasyylisyysoikeus.

Sotasyylisyysoikeuteen kuuluu puheenjohtajana korkeimman oikeuden presidentti ja jäsenenä korkeimman hallinto-oikeuden

presidentti, Helsingin yliopiston lainopillisen tiedekunnan professori, jonka ynnä varamiehen mainittu tiedekunta valitsee keskuudestaan, sekä 12 muuta jäsentä, jotka ynnä tarvittavat varajäsenet eduskunnan valitsijamiehet valitsevat suhteellisilla vaaleilla. Jos korkeimman oikeuden tai korkeimman hallinto-oikeuden presidentti on esteellinen tai estynyt, kutsutaan hänen sijaansa jäseneksi saman tuomioistuimen vanhin jäsen. Puheenjohtajan sijaan astuu tarvittaessa korkeimman hallinto-oikeuden presidentti.

Syytteen nostamisesta ^{3 §.} sotasyllisoikeudessa määrää 5-jäseninen syyttäjäjä, jonka tarpeellisine varajäsenineen eduskunnan valitsijamiehet valitsevat suhteellisilla vaaleilla.

4 §.

Syytettä sotasyllisoikeudessa ajaa 3 §:ssä mainitun syyttäjäjästä määräämä syyttäjä.

5 §.

Oikeus syyttää tässä laissa tarkoitettusta rikoksesta olkoon rauennut, jollei syyttäjäjä ole vuoden 1945 aikana määrännyt syytettä nostettavaksi.

6 §.

Mikäli tässä laissa ei ole toisin säädetty, on sotasyllisyysoikeuteen nähden soveltuvin osin noudatettava, mitä valtakunnan-oikeuden ja sen puheenjohtajan toiminnasta on voimassa.

Sotasyllisyysoikeudessa tuomittujen armahtamisesta on kuitenkin voimassa, mitä tasavallan presidentin armahdusoikeudesta on hallitusmuodossa säädetty.

Helsingissä 29 päivänä elokuuta 1945.

A. K. Paasivuori.
Miina Sillanpää.
Aino Lehtokoski.
Jere Juutilainen.
Juho Kuittinen.
Isak Penttala.
Valto Käkelä.
Jussi Raatikainen.

Otto Muikku.
Eino Raunio.
Matti Lepistö.
Väinö Leskinen.
Juho Karvonen.
Varma K. Turunen.
Yrjö Kilpeläinen.
Heikki Simonen.

Väinö Kivisalo.
Elli Nurminen.
Aino Malkamäki.
Uuno Raatikainen.
Penna Tervo.
Alpo Lumme.
O. Peltonen.
Samuli Tervo.